

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**Recht en vrede bij Hans Kelsen : een herwaardering van Kelsens
rechtsfilosofie : juridisch pacifisme als stilzwijgende betekenis van zijn
Zuivere Rechtsleer**

Notermans, M.E.

Citation

Notermans, M. E. (2016, March 24). *Recht en vrede bij Hans Kelsen : een herwaardering van Kelsens rechtsfilosofie : juridisch pacifisme als stilzwijgende betekenis van zijn Zuivere Rechtsleer*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/38607>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/38607>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/38607> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Notermans, Mathijs

Title: Recht en vrede bij Hans Kelsen : een herwaardering van Kelsens rechtsfilosofie : juridisch pacifisme als stilzwijgende betekenis van zijn Zuivere Rechtsleer

Issue Date: 2016-03-24

Literatuurlijst

1. Werken van Hans Kelsen

- Kelsen, H. (1905), *Die Staatslehre des Dante Alighieri*, Wien: Franz Deuticke, 1905.
- Kelsen, H. (1911), *Hauptprobleme der Staatsrechtslehre entwickelt aus der Lehre vom Rechtsatz*, Tübingen: Mohr Siebeck, 1911.
- Kelsen, H. (1920), *Das Problem der Souveränität und die Theorie des Völkerrechts. Beitrag zu einer reinen Rechtslehre*, Tübingen: Mohr Siebeck, 1920.
- Kelsen, H. (1926), 'Les rapports de système entre le droit interne et le droit international public', *Recueil des Cours de l'Académie de Droit International* 14(IV), 1926, pp. 227-331.
- Kelsen, H. (1928), *Die philosophische Grundlagen der Naturrechtslehre und des Rechtspositivismus*, Charlottenburg: Rolf Heise, 1928.
- Kelsen, H. (1929), 'La garantie juridictionnelle de la constitution (La justice constitutionnelle)', *Annuaire de l'Institut International de Droit Public* 1, 1929, pp. 52-143. Voor een Duitstalige versie, zie: H. Kelsen, 'Wesen und Entwicklung der Staatsgerichtsbarkeit', in: H.R. Klecatsky et al. (Hg.), *Die Wiener Rechtstheoretische Schule. Schriften von Hans Kelsen, Adolf Merkl, Alfred Verdross*, Band II, Wien: Europa Verlag, 1968, pp. 1813-1871. (Hierna vermeld als: *WRS I of WRS II*.)
- Kelsen, H. (1931), 'Wer soll der Hüter der Verfassung sein?', *Die Justiz* 6, 1931, pp. 576-628.
- Kelsen, H. (1934), *Reine Rechtslehre. Einleitung in die rechtswissenschaftliche Problematik*, Wien: Franz Deuticke, 1934.
- Kelsen, H. (1935), *The Legal Process and International Order*, London: Constable & Co. Ltd, 1935.
- Kelsen, H. (1937), 'Centralization and decentralization', in: *Authority and the Individual*, Harvard Tercentenary Publications, Cambridge MA: Harvard University Press, 1937, pp. 210-239.
- Kelsen, H. (1941), 'Essential conditions of international justice', *Proceedings of the 35th Annual Meeting of the American Society of International Law* 35, 1941, pp. 70-86.
- Kelsen, H. (1941a), 'International peace – By court or government?', *American Journal of Sociology* 46(4), 1941, pp. 571-581.
- Kelsen, H. (1942), *Law and Peace in International Relations*, The Oliver Wendell Holmes Lectures 1940-41, Cambridge MA: Harvard University Press, 1942.
- Kelsen, H. (1943), 'Collective and individual responsibility in international law with particular regard to the punishment of war criminals', *California Law Review* 31(5), 1943, pp. 530-571.
- Kelsen, H. (1943a), 'Compulsory adjudication of international disputes', *American Journal of International Law* 37(3), 1943, pp. 397-406.
- Kelsen, H. (1943b), 'Peace through law', *Journal of Legal and Political Sociology* 2, 1943, pp. 52-67.
- Kelsen, H. (1944), *Peace through Law*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1944.
- Kelsen, H. (1944a), 'The strategy of peace', *American Journal of Sociology* 49(5), 1944, pp. 381-389.
- Kelsen, H. (1944b), 'The principle of sovereign equality of states as a basis for international organization', *Yale Law Journal* 53(2), 1944, pp. 207-220.
- Kelsen, H. (1945), 'The rule against *ex post facto* laws and the prosecution of the axis war criminals', *Judge Advocate Journal* 2(3), 1945, pp. 8-12, 46.
- Kelsen, H. (1947), 'The metamorphoses of the idea of justice', in: P. Sayre (ed.), *Interpretations of Modern Legal Philosophies. Essays in Honor of Roscoe Pound*, New York: Oxford University Press, 1947, pp. 390-418.
- Kelsen, H. (1947a), 'Will the judgment in the Nuremberg Trial constitute a precedent in international law?', *International Law Quarterly* 1(2), 1947, pp. 153-171.

- Kelsen, H. (1952), *Principles of International Law*, New York: Rinehart & Co. Inc., 1952.
- Kelsen, H. (1953), *Was ist Gerechtigkeit?*, Wien: Franz Deuticke, 1953.
- Kelsen, H. (1957), *What is Justice? Justice, Law and Politics in the Mirror of Science. Collected Essays*, Berkeley: University of California Press, 1957.
- Kelsen, H. (1957a), *Collective Security under International Law*, Naval War College (Newport, Rhode Island), Washington: United States Government Printing Office, 1957.
- Kelsen, H. (1960), *Reine Rechtslehre. Mit einem Anhang: Das Problem der Gerechtigkeit*, Wien: Franz Deuticke, 1960.
- Kelsen, H. (1967), *Pure Theory of Law*, transl. by M. Knight, Berkeley: University of California Press, 1967.
- Kelsen, H. (1968), 'Staatsform und Weltanschauung', in: *WRS II*, pp. 1923-1942.
- Kelsen, H. (1968a), 'Was ist die Reine Rechtslehre?', in: *WRS I*, pp. 611-631.
- Kelsen, H. (1968b), 'Was ist Juristischer Positivismus?', in: *WRS I*, pp. 941-957.
- Kelsen, H. (1968c), 'Wesen und Entwicklung der Staatsgerichtsbarkeit', in: *WRS II*, pp. 1813-1871.
- Kelsen, H. (1968d), 'Naturrechtslehre und Rechtspositivismus', in: *WRS I*, pp. 817-833.
- Kelsen, H. (1971), 'What is justice?', in: *What is Justice? Justice, Law and Politics in the Mirror of Science. Collected Essays*, Berkeley: University of California Press, 1971, pp. 1-24. (Hierna vermeld als: *WIJ*.)
- Kelsen, H. (1971a), 'Absolutism and relativism in philosophy and politics', in: *WIJ*, pp. 198-208.
- Kelsen H. (1971b), 'Law, state and justice in the Pure Theory of Law', in: *WIJ*, pp. 288-302.
- Kelsen, H. (1985), *Die Illusion der Gerechtigkeit. Eine kritische Untersuchung der Sozialphilosophischen Platons*, Wien: Manz, 1985.
- Kelsen, H. (1991), *General Theory of Norms*, transl. by M. Hartney, Oxford: Clarendon Press, 1991.
- Kelsen, H. (2002), *Introduction to the Problems of Legal Theory*, transl. by B. Litschewski-Paulson & S.L. Paulson, Oxford: Clarendon Press, 2002.
- Kelsen, H. (2006), *General Theory of Law and State*, transl. by A. Wedberg, New Brunswick: Transaction Publishers, 2006.
- Kelsen, H. (2006a), 'Natural law doctrine and legal positivism', transl. by W.H. Kraus, als appendix in: H. Kelsen, *General Theory of Law and State*, transl. by A. Wedberg, New Brunswick: Transaction Publishers, 2006.
- Kelsen, H. (2006b), 'Vom Wesen und Wert der Demokratie' (1. Aufl. 1920/2. Aufl. 1929), in: H. Kelsen, *Verteidigung der Demokratie. Abhandlungen zur Demokratietheorie*, M. Jestaedt & O. Lepsius (Hg.), Tübingen: Mohr Siebeck, 2006, pp. 1-33/pp. 149-228.

2. Overige werken

- Basta, D.N. (2005), 'Hans Kelsens Fragwürdige Destruktion der Gerechtigkeit', in: T. Bruns & H. Stahl (Hg.), *Sprache - Literatur - Kultur: Studien zur slawischen Philologie und Geistesgeschichte*, Frankfurt: Peter Lang, 2005, pp. 1-14.
- Baume, S. (2007), *Plaider la démocratie*, Paris: Editions Michalon, 2007.
- Baume, S. (2012), *Hans Kelsen and the Case for Democracy*, Colchester: ECPR Press, 2012.
- Beaud. O. & Pasquino, P. (ed.) (2007), *La controverse sur 'Le gardien de la constitution' et la justice constitutionnelle. Kelsen contre Schmitt*, Paris: L.G.D.J., 2007.
- Bentham, J. (1996), *Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, Oxford: Oxford University Press, 1996.
- Bernstorff, J. von (2001), *Der Glaube an das universale Recht. Zur Völkerrechtstheorie Hans Kelsens und seiner Schüler*, Baden-Baden: Nomos, 2001.

- Bernstorff, J. von (2010), *The Public International Law Theory of Hans Kelsen. Believing in Universal Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Bersier-Ladavac, N. (1998), 'Biographical note and bibliography', *European Journal of International Law* 9(2), 1998, pp. 391-400.
- Bojanic, P. (2006), 'Will the judgment in the Hague Trial constitute a precedent in international law? On the great crime (*mala in se; scelus infandum*) and sovereignty', *Socioloski Pregled* 40(1), 2006, pp. 93-114.
- Bondy, O. (1964), 'Hans Kelsen's relativistic approach to ethics', in: S. Engel & R. A. Métall (ed.), *Law, State and International Legal Order. Essays in Honor of Hans Kelsen*, Knoxville: University of Tennessee Press, 1964, pp. 52-57.
- Brouwer, P.W. (2004), 'P. Scholten', in: C.J.H. Jansen et al. (red.), *Zestien juristen en hun filosofische inspiratie*, Nijmegen: Ars Aequi Libri, 2004, pp. 45-59.
- Brugmans, E. (1997), 'Over de kloof tussen zijn en behoren in Kelsens normentheorie', *Tijdschrift voor Filosofie* 59, 1997, pp. 461-481.
- Brugmans, E. (2006), 'Rechterlijke ongehoorzaamheid als norm. Kelsens visie op de taak van de rechter', in: L.E. de Groot-van Leeuwen et al. (red.), *De ongehoorzame rechter. Rechters versus andere rechters, de wetgever, de bevolking en het Europees recht*, Deventer: Kluwer, 2006, pp. 269-289.
- Brunkhorst, H. & Voigt, R. (Hg.) (2008), *Rechts-Staat. Staat, internationale Gemeinschaft und Völkerrecht bei Hans Kelsen*, Baden-Baden: Nomos, 2008.
- Bull, H. (1986), 'Hans Kelsen and international law', in: R. Tur & W. Twining (ed.), *Essays on Kelsen*, Oxford: Clarendon Press, 1986, pp. 321-336.
- Busch, J. et al. (2011), 'Peace through law'. Kelsen's (and his School's) struggle for universal peace', in: P. Cserne & M. Könczöl (ed.), *Legal and Political Theory in the Post-National Age, Central and Eastern European Forum for Legal, Political and Social Theory Yearbook*, Frankfurt, 2011, pp. 161-180. Geraadpleegd via www.univie.ac.at/kelsen/index.php?article_id=9&clang=0
- Bustamante y Montoro, A.S. de (1947), 'Kelsenism', in: P. Sayre (ed.), *Interpretations of Modern Legal Philosophies, Essays in Honor of Roscoe Pound*, New York: Oxford University Press, 1947, pp. 43-51.
- Calsamiglia, A. (2000), 'For Kelsen', in: *Ratio Juris* 13(2), 2000, pp. 196-215.
- Carrino, A. (1991), 'Le positivisme critique de Hans Kelsen. Une fondation logico-formelle des normes', *Cahiers de Philosophie Politique et Juridique* 20, 1991, pp. 79-88.
- Cau, M. (2004), 'Hans Kelsen et la théorie de l'État chez Dante', *Laboratoire Italien* 5, 2004, pp. 125-150.
- Clausewitz, C. von (2007), *On War*, transl. by M. Howard & P. Paret, New York: Oxford University Press, 2007.
- Cliteur, P.B. & Ellian, A. (2009), *Encyclopedie van de rechtswetenschap. Deel I: Grondslagen*, Deventer: Kluwer, 2009.
- Dante Alighieri (1998), *De goddelijke komedie*, vert. door F. van Doorn, Amsterdam: Ambo, 1998.
- Dante Alighieri (2001), *De Monarchie en andere politieke teksten & De Schenking van Constantijn*, vert. door R.F.M. Brouwer, Amsterdam: Ambo, 2001.
- Dreier, H. (1990), *Rechtslehre, Staatssoziologie und Demokratietheorie bei Hans Kelsen*, Baden-Baden: Nomos, 1990.
- Dreier, H. (1993), 'Hans Kelsen (1881-1973): "Jurist des Jahrhunderts"?'', in: H. Heinrichs et al. (Hg.), *Deutsche Juristen jüdischer Herkunft*, München, 1993, pp. 705-732.
- Duynstee, B. et al. (red.) (2013), *Bouwen aan vrede. Honderd jaar werken aan vrede door recht. Het Vredespaleis 1913-2013*, een uitgave van de Carnegie Stichting ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Vredespaleis, 2013.

- Dworkin, R. (2011), *Justice for Hedgehogs*, Cambridge MA: Harvard University Press, 2011.
- Dyzenhaus, D. (1997), *Legality and Legitimacy. Carl Schmitt, Hans Kelsen and Hermann Heller in Weimar*, Oxford: Clarendon Press, 1997.
- Ebenstein, W. (1971), 'The Pure Theory of Law: demythologizing legal thought', *California Law Review* 59(3), 1971, pp. 617-652.
- Ehs, T. (Hg.) (2009), *Hans Kelsen. Eine politikwissenschaftliche Einführung*, Wien: Nomos, 2009.
- Fassbender, B. (2008), 'Friede durch Recht. Hans Kelsen und die Vereinten Nationen', in: H. Brunkhorst & R. Voigt (Hg.) (2008), *Rechts-Staat. Staat, internationale Gemeinschaft und Völkerrecht bei Hans Kelsen*, Baden-Baden: Nomos, 2008, pp. 127-147.
- Ferraro, A.E. (2002), 'Book review – Hans Kelsen's highest moral ideal', *German Law Journal* 3(10), 2002, pp. 1-12. Geraadpleegd via www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11&artID=20
- Fränkel, K.J. (1965), *Recht und Gerechtigkeit bei Hans Kelsen. Versuch einer Gesamtdarstellung*, Diss. Köln, 1965.
- Fuller, L.L. (1948-1949), 'The place and uses of jurisprudence in the law school curriculum', *Journal of Legal Education* 1(4), 1948-1949, pp. 495-507.
- Fuller, L.L. (1957-1958), 'Positivism and fidelity to law – A reply to professor Hart', *Harvard Law Review* 71(4), 1957-1958, pp. 630-672.
- Gattini, A. (2004), 'Kelsen's contribution to international criminal law', *Journal of International Criminal Justice* 2(3), 2004, pp. 795-809.
- Green, M.S. (2003), 'Hans Kelsen and the logic of legal systems', *Alabama Law Review* 54(2), 2003, pp. 365-413.
- Green, M.S. (2009), 'Kelsen, quietism, and the rule of recognition', in: M.D. Adler & K.E. Himma (ed.), *The Rule of Recognition and the U.S. Constitution*, Oxford: Oxford University Press, 2009, pp. 351-378. Geraadpleegd via SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1280253>
- Groot, H. de (1939), *De iure belli ac pacis [Het recht van oorlog en vrede]*, B.J.A. de Kanter-van Hettinga Tromp (red.), Leiden: E.J. Brill, 1939.
- Hack, P. (2003), *La philosophie de Kelsen. Epistémologie de la Théorie Pure du Droit*, Genève: Helbing & Lichtenhahn, 2003.
- Haldemann, F. (2005), 'Gustav Radbruch vs. Hans Kelsen: a debate on Nazi law', *Ratio Juris* 18(2), 2005, pp. 162-178.
- Harris, J.W. (1996), 'Kelsen's pallid normativity', *Ratio Juris* 9(1), 1996, pp. 94-117.
- Hart, H.L.A. (1997), *The Concept of Law*, Second Edition, New York: Oxford University Press, 1997.
- Hart, H.L.A. (1998), 'Kelsen's doctrine of the unity of law', in: S.L. Paulson & B. Litschewski-Paulson (ed.), *Normativity and Norms. Critical Perspectives on Kelsenian Themes*, Oxford: Clarendon Press, 1998, pp. 553-581.
- Hegel, G.W.F. (2014), *Hoofddlijnen van de rechtsfilosofie*, vert. door W. Visser, Amsterdam: Boom, 2014.
- Herrera, C.M. (1997), *Théorie juridique et politique chez Hans Kelsen*, Paris: Editions Kimé, 1997.
- Herrera, C.M. (2004), *La philosophie du droit de Hans Kelsen. Une introduction*, Québec: Les Presses de l'Université Laval, 2004.
- Hume, D. (2007), *A Treatise of Human Nature*, D.F. Norton & M.J. Norton (ed.), Oxford: Clarendon Press, 2007.
- Hume, D. (2007), *Traktaat over de menselijke natuur*, vert. door F.L. van Holthoorn, Amsterdam: Boom, 2007.
- Jabloner, C. (1997), 'Menschenbild und Friedenssicherung', in: R. Walter & C. Jabloner (Hg.), *Hans Kelsens Wege sozialphilosophischer Forschung*, Schriftenreihe des Hans Kelsen-Instituts, Band 20, Wien: Manz, 1997, pp. 57-73.

- Jabloner, C. (1998), 'Kelsen and his circle: the Viennese years', *European Journal of International Law* 9(2), 1998, pp. 368-385.
- Jabloner, C. & Stadler, F. (Hg.) (2001), *Logischer Empirismus und Reine Rechtslehre. Beziehungen zwischen dem Wiener Kreis und der Hans Kelsen-Schule*, Veröffentlichungen des Instituts Wiener Kreis, Band 10, Wien: Springer, 2001.
- Jakab, A. (2008), 'Kelsens Völkerrechtslehre zwischen Erkenntnistheorie und Politik', in: H. Brunkhorst & R. Voigt (Hg.), *Rechts-Staat. Staat, internationale Gemeinschaft und Völkerrecht bei Hans Kelsen*, Baden-Baden: Nomos, 2008, pp. 191-204.
- Janik, A. & Toulmin, S. (1996), *Wittgenstein's Vienna*, Chicago: Elephant Paperbacks, 1996.
- Jestaedt, M. & Lepsius, O. (2006), 'Der Rechts- und der Demokratietheoretiker Hans Kelsen – Eine Einführung', in: H. Kelsen, *Verteidigung der Demokratie. Abhandlungen zur Demokratietheorie*, M. Jestaedt & O. Lepsius (Hg.), Tübingen: Mohr Siebeck, 2006, pp. vii-xxix.
- Jestaedt, M. (Hg.) (2007), *Hans Kelsen Werke, Veröffentlichte Schriften 1905-1910 und Selbstzeugnisse*, Band 1, Tübingen: Mohr Siebeck, 2007.
- Jestaedt, M. (2008), 'Hans Kelsens Reine Rechtslehre. Eine Einführung', in: H. Kelsen, *Reine Rechtslehre. Einleitung in die rechtswissenschaftliche Problematik*, Studienausgabe der 1. Auflage 1934, M. Jestaedt (Hg.), Tübingen: Mohr Siebeck, 2008, pp. xi-lxvi.
- Kafka, F. (1983), 'Het proces', vert. door A. van Nahuys, in: Franz Kafka, *Verzameld werk*, Amsterdam: Querido, 1983.
- Kammerhofer, J. (2007), 'The benefits of the Pure Theory of Law for international lawyers, or: What use is Kelsenian theory?', *International Legal Theory* 12, 2007, pp. 5-54.
- Kammerhofer, J. (2009), 'Kelsen – Which Kelsen? A reapplication of the Pure Theory of Law to international law', *Leiden Journal of International Law* 22, 2009, pp. 225-249.
- Kant, I. (1991), *The Metaphysics of Morals*, intro. and transl. by M. Gregor, Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Kant, I. (2005), *Critique of Pure Reason*, transl. by P. Guyer & A.W. Wood (ed.), New York: Cambridge University Press, 2005.
- Khan, A. (1987), 'A legal theory of revolutions', *Boston University International Law Journal* 5, 1987, pp. 1-28.
- Klanderman, J.H.M. (1986), *Ratio, wetenschap en recht. Een onderzoek naar de opvatting van 'wetenschap', 'recht' en de 'Grundnorm' in de Reine Rechtslehre van Hans Kelsen*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink, 1986.
- Klanderman, J.H.M. (2010), 'Die Rezeption von Kelsens Theorien in den Niederlanden', in: R. Walter et al. (Hg.), *Hans Kelsen anderswo. Hans Kelsen abroad*, Schriftenreihe des Hans Kelsen-Instituts, Band 33, Wien: Manz, 2010, pp. 89-132.
- Landauer, C. (2003), 'Antinomies of the United Nations: Hans Kelsen and Alf Ross on the Charter', *European Journal of International Law* 14(4), 2003, pp. 767-799.
- Langemeijer, G.E. (1973), *Inleiding tot de studie van de wijsbegeerte des rechts*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink, 1973.
- Langford, P. & Bryan, I. (2013), 'Hans Kelsen's concept of normative imputation', *Ratio Juris* 26(1), 2013, pp. 85-110.
- Leben, Ch. (1998), 'Hans Kelsen and the advancement of international law', *European Journal of International Law* 9(2), 1998, pp. 287-305.
- Leben, Ch. (2001), 'La notion de *civitas maxima* chez Kelsen', in: C.M. Herrera (ed.), *Actualité de Kelsen en France*, Paris: L.G.D.J., 2001, pp. 87-98.
- Locke, J. (1988), *Over het staatsbestuur: tweede verhandeling*, vert. door F. van Zetten, Meppel: Boom, 1988.
- Marcic, R. (1966), *Verfassungsgerichtsbarkeit und Reine Rechtslehre*, Wien: Franz Deuticke, 1966.

- Mertens, Th. (2000), *Kant in Weimar*, Inaugurele rede, Deventer: Kluwer, 2000.
- Métall, R.A. (1969), *Hans Kelsen. Leben und Werk*, Wien: Franz Deuticke, 1969.
- Notermans, M. (2008), 'Sociale vrede als Kelseniaanse voorstelling van rechterlijke rechtvaardigheid', *Rechtsfilosofie & Rechtstheorie* 37(1), 2008, pp. 49-70.
- Notermans, M. (2011a), 'Het primaat van de rechtspraak in de verzekering van de vrede', *Rechtsgeleerd Magazijn Themis* 2, 2011, pp. 38-47.
- Notermans, M. (2011b), 'De idee van rechtvaardigheid van gedaante verwisseld', *Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte* 103(2), 2011, pp. 87-105.
- Notermans, M. (2015), 'Social peace as *conditio tacita* for the validity of the positive legal order', *Law and Philosophy* 34(2), 2015, pp. 201-227.
- Olechowski, Th. (2009), 'Kelsens Rechtslehre im Überblick', in: T. Ehs (Hg.), *Hans Kelsen. Eine politikwissenschaftliche Einführung*, Wien: Nomos, 2009, pp. 47-65.
- Olechowski, Th. (2011), 'Biographische Untersuchungen zu Hans Kelsen', in: *Rechtsgeschichtliche Vorträge* 64, Budapest, 2011, pp. 3-19. Geraadpleegd via www.univie.ac.at/kelsen/index.php?article_id=9&clang=0
- Olechowski, Th. (2014), 'Kelsen als Pazifist', in: Hans Kelsen: *Die Aktualität eines großen Rechtswissenschaftlers [sic] und Soziologen des 20. Jahrhunderts*, Schriftenreihe des Hans Kelsen-Instituts, Band 36, Wien: Manz, 2014, pp. 119-129.
- Öhlinger, T. (2005), 'Die Einheit des Rechts. Völkerrecht, Europarecht und staatliches Recht als einheitliches Rechtssystem?', in: S.L. Paulson & M. Stolleis (Hg.), *Hans Kelsen. Staatsrechtslehrer und Rechtstheoretiker des 20. Jahrhunderts*, Tübingen: Mohr Siebeck, 2005, pp. 160-173.
- Pauer-Studer, H. (2014), 'Kelsen's legal positivism and the challenge of Nazi law', in: M.C. Galavotti et al. (ed.), *European Philosophy of Science – Philosophy of Science in Europe and the Viennese Heritage*, Vienna Circle Institute Yearbook, Volume 17, Wien: Springer, 2014, pp. 223-240.
- Paulson, S.L. (1993), 'Die unterschiedlichen Formulierungen der "Grundnorm"', in: A. Aarnio et al. (Hg.), *Rechtsnorm und Rechtswirklichkeit*, Berlin: Duncker & Humblot, 1993, pp. 53-74.
- Paulson, S.L. & Litschewski-Paulson, B. (ed.) (1998), *Normativity and Norms. Critical Perspectives on Kelsenian Themes*, Oxford: Clarendon Press, 1998.
- Paulson, S.L. (1998), 'Four phases in Hans Kelsen's legal theory? Reflections on a periodization', *Oxford Journal of Legal Studies* 18, 1998, pp. 153-166.
- Paulson, S.L. & Roermund, B. van (2000), 'Kelsen, authority and competence: an introduction', in: S.L. Paulson & B. van Roermund (ed.), *Law and Philosophy* 19(2), 2000, pp. 125-130.
- Pfersmann, O. (1993), 'De la justice constitutionnelle à la justice internationale: Hans Kelsen et la seconde guerre mondiale', *Revue Française de Droit Constitutionnel* 16, 1993, pp. 761-790.
- Pinelli, C. (2010), 'The Kelsen/Schmitt controversy and the evolving relations between constitutional and international law', *Ratio Juris* 23(4), 2010, pp. 493-504.
- Piret, J.M. (1996), 'Legaliteit en legitimiteit bij Carl Schmitt en Hans Kelsen', *Rechtsfilosofie & Rechtstheorie* 25(1), 1996, pp. 6-26.
- Piret, J.M. (2012), 'Soevereiniteit in tijden van internationalisering. Rehabilitatie van een verguisd concept', in: M.C. Foblets et al. (ed.), *Liber Amicorum René Foqué*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers, 2012, pp. 421-438.
- Plato (2005) *Politeia*, vert. door G. Koolschijn, Amsterdam: Atheneum – Polak & Van Gennep, 2005.
- Pontier, J.A. (1998), *Rechtsvinding*, Nijmegen: Ars Aequi Libri, 1998.
- Popper, K.R. (2009), *De open samenleving en haar vijanden*, vert. door H. Daalder & S. van Luchene, Rotterdam: Lemniscaat, 2009.

- Radbruch, G. (1946), 'Gesetzliches Unrecht und übergesetzliches Recht', *Süddeutsche Juristen-Zeitung* 1, 1946, pp. 105-108.
- Ramel, K. (2009), 'Carl Schmitt face à Hans Kelsen. La joute se poursuit à l'échelle internationale', *Revue Études Internationales* 40(1), 2009, pp. 17-35.
- Rawls, J. (1971), *A Theory of Justice*, Cambridge MA: Harvard University Press, 1971.
- Ricoeur, P. (2000), *The Just*, transl. by D. Pellauer, Chicago: University of Chicago Press, 2000.
- Rigaux, F. (1998), 'Hans Kelsen on international law', *European Journal of International Law* 9(2), 1998, pp. 325-343.
- Roermund, B. van (2000), 'Authority and authorization', in: S.L. Paulson & B. van Roermund (ed.), *Law and Philosophy* 19(2), 2000, pp. 201-222.
- Roermund, B. van (2010), 'Kelsen under the Low Skies. Recognition theory revisited and revised', in: R. Walter et al. (Hg.), *Hans Kelsen anderswo. Hans Kelsen abroad*, Schriftenreihe des Hans Kelsen-Instituts, Band 33, Wien: Manz, 2010, pp. 259-279.
- Rousseau, J.-J. (2002), *Het matschappelijk verdrag*, vert. door S. van den Braak & G. van Roermund, Amsterdam: Boom, 2002.
- Ross, A. (1957), 'Kelsen, Hans, What is Justice? Justice, Law and Politics in the Mirror of Science, Collected Essays (Book Review)', *California Law Review* 45(4), 1957, pp. 564-570.
- Rub, A. (1995), *Hans Kelsens Völkerrechtslehre. Versuch einer Würdigung*, Wien: Verlag Österreich, 1995.
- Ruiter, D.W.P. (1997), 'Legal validity qua specific mode of existence', *Law and Philosophy* 16(5), 1997, pp. 479-505.
- Sandel, M.J. (2010), *Justice: What's the Right Thing to Do?*, New York: Farrar, Straus & Giroux, 2010.
- Schilfgaarde, P. van (2006), 'Recht, onrecht, gerechtigheid', *Rechtsfilosofie & Rechtstheorie* 35(2), 2006, pp. 162-177.
- Schmädel, J. von (2011), 'Kelsen's Peace through Law and its reception by his contemporaries', *Hitotsubashi Journal of Law and Politics* 39, 2011, pp. 71-83.
- Schmitt, C. (1931), *Der Hüter der Verfassung*, Tübingen: Mohr Siebeck, 1931.
- Schmitt, C. (2005), *Political Theology. Four Chapters on the Concept of Sovereignty*, transl. by G. Schwab, Chicago: University of Chicago Press, 2005.
- Schmitt, C. (2006), *Het begrip politiek*, vert. door B. Kerkhof & G. Kwaad, Amsterdam: Boom/Parrèsia, 2006.
- Schmitt, C. (2007), *The Concept of the Political*, Expanded Edition, transl. by G. Schwab, Chicago: University of Chicago Press, 2007.
- Schneider, W. (1996), *Wissenschaftliche Askese und latente Wertpräferenz bei Hans Kelsen*, Diss. Freiburg, 1996.
- Scholten, P. (1949), 'Recht en gerechtigheid', in: G.J. Scholten et al. (red.), *Verzamelde geschriften*, Deel I, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink, 1949, pp. 296-317.
- Scholten, P. (1974), *Mr. C. Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht, Algemeen Deel*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink, 1974.
- Sen, A. (2009), *The Idea of Justice*, London: Allen Lane, 2009.
- Soeteman, A., (1990), *Machtig recht: een inleiding tot denken over recht*, Alphen aan den Rijn: Samson H.D. Tjeenk Willink, 1990.
- Starke, J.G. (1998), 'Monism and dualism in the theory of international law', in: S.L. Paulson & B. Litschewski-Paulson (ed.), *Normativity and Norms. Critical Perspectives on Kelsenian Themes*, Oxford: Clarendon Press, 1998, pp. 537-552.
- Telman, D.A.J. (2011), 'Law or politics? Hans Kelsen and the post-war international order', *Constellations* 18(4), 2011, pp. 513-528.
- Tournaye, C. (1995), *Kelsen et la sécurité collective*, Paris: L.G.D.J., 1995.

- Vaihinger, H. (2000), *The Philosophy of 'As if'. A System of the Theoretical, Practical and Religious Fictions of Mankind*, transl. by C.K. Ogden, London: Routledge, 2000.
- Verdross, A. (1968), 'Die Rechtstheorie Hans Kelsen's', in: H.R. Klecatsky et al. (Hg.), *Die Wiener Rechtstheoretische Schule. Schriften von Hans Kelsen, Adolf Merkl, Alfred Verdross*, Band I, Wien: Europa Verlag, 1968, pp. 1301-1309.
- Vinx, L. (2007), *Hans Kelsen's Pure Theory of Law. Legality and Legitimacy*, Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Walter, R. (1996), 'Hans Kelsen, die Reine Rechtslehre und das Problem der Gerechtigkeit', in: M. Beck-Mannagetta et al. (Hg.), *Der Gerechtigkeitsanspruch des Rechts*, Wien: Springer, 1996, pp. 207-233.
- Walzer, M. (1983), *Spheres of Justice. A Defense of Pluralism and Equality*, Oxford: Blackwell, 1983.
- Weinberger, O. (1986), 'Logic and the Pure Theory of Law', in: R. Tur & W. Twining (ed.), *Essays on Kelsen*, Oxford: Clarendon Press, 1986, pp. 187-199.
- Witpaard, R.-J. (2014), *The Construction of Law. Hans Kelsen's Pure Theory of Law between Construction and Description*, Diss. Nijmegen, 2014.
- Wittgenstein, L. (1953), *Philosophical Investigations*, transl. by G.E.M. Anscombe, Oxford: Blackwell, 1953.
- Wittgenstein, L. (1961), *Tractatus Logico-Philosophicus*, transl. by D.F. Pears & B.F. McGuinness, London: Routledge & Kegan Paul, 1961.
- Wittgenstein, L. (1965), 'A lecture on ethics', *Philosophical Review* 74(1), 1965, pp. 3-12.
- Wittgenstein, L. (1991), *Geheime Tagebücher 1914-1916*, W. Baum (Hg.), Wien: Turia & Kant, 1991.
- Wittgenstein, L. (2000), *Brieven*, vert. door H. Driessen, Amsterdam: Wereldbibliotheek, 2000.
- Wróblewski, J. (1981), 'Kelsen, the is-ought dichotomy and naturalistic fallacy', *Revue Internationale de Philosophie* 35(4), 1981, pp. 508-517.
- Yamauchi, S. (2008), 'New Just War Theory of the 20th century: The rebirth of Grotius and the United States', *Hitotsubashi Journal of Law and Politics* 36, 2008, pp. 1-20.
- Zolo, D. (1998), 'Hans Kelsen: international peace through international law', *European Journal of International Law* 9(2), 1998, pp. 306-324.
- Zolo, D. (2004), 'The Iraqi Special Tribunal. Back to the Nuremberg paradigm?', *Journal of International Criminal Justice* 2(2), 2004, pp. 313-318.
- Zolo, D. (2007), 'Who is afraid of punishing aggressors? On the double-track approach to international criminal justice', *Journal of International Criminal Justice* 5(4), 2007, pp. 799-807.

Curriculum vitae

Mathijs Notermans werd geboren op 7 september 1978 te 's-Gravenhage. Van 1992 tot en met 1998 genoot hij voorbereidend wetenschappelijk onderwijs aan het Gymnasium van het Bernardinuscollege te Heerlen. Na een (tussen)jaar in Frankrijk rechten te hebben gestudeerd aan de Université Lille II, begon hij in Nederland met de rechtenstudie aan de Universiteit Maastricht. Van 1999 tot en met 2004 volgde hij daar de doctoraalopleiding Nederlands Recht met als specialisatie straf(proces)recht. In 2001 ging hij naast rechten ook filosofie studeren aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Na de verkorte bacheloropleiding Wijsbegeerte, voltooide hij in 2006 *cum laude* de tweejarige masteropleiding Wijsbegeerte van een bepaald Wetenschapsgebied met als specialisatie rechtsfilosofie. Van 2007 tot en met 2008 werkte hij als junior-docent bij de vaksectie rechtsfilosofie van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen en bereidde hij het onderhavige promotieonderzoek voor. Sinds 2008 is hij werkzaam als wetenschappelijk medewerker (sinds 2013 als gerechtsauditeur) bij het Wetenschappelijk Bureau van de Hoge Raad der Nederlanden (strafsector). Vanaf 2009 zette hij het onderhavige promotieonderzoek voort als buitenpromovendus bij het Instituut voor Wijsbegeerte van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden. Sinds 2014 is hij tevens rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Limburg (strafsector). Hij is getrouwd en heeft twee kinderen.

